

Ковальчук Н.А. Практика формування лідерських якостей учнів у Калинівському академічному ліцеї / Національна наука і освіта в умовах війни РФ проти України та сучасних цивілізаційних викликів: Збірник матеріалів V Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції, м. Київ, 27-28 березня 2024 року. – Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024 року, С. 633-637.

ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ У КАЛИНІВСЬКОМУ АКАДЕМІЧНОМУ ЛІЦЕЇ

Анотація. Актуальність проблеми лідерства у час науково-технічного прогресу людства є безсумнівною. Як наслідок, постає потреба демонстрації ефективних практик, спрямованих на розвиток лідерських якостей учнів, у тому числі обдарованих. Обдаровані учні, які володіють лідерськими якостями, серед іншого можуть ефективно спрямувати свою енергію на збереження довкілля. Отже, одним із завдань академічних ліцеїв є виявлення таких учнів і проведення методично правильної роботи з розвитку їхньої соціальної активності у процесі залучення їх до екологічного моніторингу довкілля та його захисту.

Ключові слова: лідерські якості, академічний ліцей, обдарованість, екологічна компетентність, діагностика, соціальна активність, моніторинг довкілля, природничі дисципліни.

Abstract. The relevance of the problem of leadership at the time of scientific and technological progress of mankind is unquestionable. As a result, there is a need to demonstrate effective practices aimed at developing leadership qualities of students, including gifted students. Gifted students who possess leadership qualities,

among other things, can effectively direct their energies to the preservation of the environment. Therefore, one of the tasks of academic lyceums is to identify such students and carry out methodically correct work on the development of their social activity in the process of involving them in ecological monitoring of the environment and its protection.

Key words: *leadership qualities, academic lyceum, giftedness, environmental competence, diagnosis, social activity, environmental monitoring, natural sciences.*

У цій статті ви не знайдете теорії, мало потрібної у час, коли усе змінюється і рухається зі швидкістю, якої ще ніколи людство не бачило. Ви дізнаєтеся про результати роботи одного з майже тисячі опорних закладів освіти нашої країни, який багато робить для виховання у своїх учнів жагучого бажання боротися за достойне життя в Україні у сегменті збереження її природи.

Варто зазначити, що нині існує чимало проблем у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Однією з них є використання валідного інструментарію для діагностики обдарованості учнів. Усім відомо, що саме обдаровані учні є генераторами змін у країні, тим паче у час повномасштабної війни. Практичним психологам і вчителям важко визначити вид обдарованості учня, адже жодної діагностичної процедури, яка б забезпечувала достовірні результати, немає. Тому те, про що піде мова нижче, є результатом спостережень вчителів Калинівського академічного ліцею у період заповнення «Картки обдарованої дитини» для Банку даних обдарованих дітей за вимогою адміністрації закладу.

Водночас, радує той факт, що в Інституті обдарованої дитини НАПН України розроблено базисні засади дослідження обдарованості і її структуру. Згідно зазначеної гіпотези, обдарованість доцільно типологічно поділити на загальну та низку спеціальних обдарованостей. У свою чергу виокремлюються вісім видів спеціальної обдарованості: наукова, технічна, управлінська, художня, фізична, соціальна, моральна та академічна. Управлінська обдарованість при цьому проявляється у сфері матеріального і духовного виробництва. А отже, високого рівня загальні здібності стосовно виду діяльності можуть реалізуватися як у науковій, технічній, художній, фізичній, соціальній, так і, навіть, академічній діяльності. Такі здібності разом з низкою специфічних психічних властивостей називають лідерськими якостями [1].

Врешті, радує і те, що в час повномасштабної війни РФ проти України продовжують плідно співпрацювати наукові установи та заклади освіти. Зокрема, у 2023 р. Інститут обдарованої дитини НАПН України і Калинівський академічний ліцей підписали Договір про співробітництво. Однією із цілей договору є «науково-методичний супровід діяльності закладу освіти у роботі з обдарованими дітьми». Як наслідок, Калинівський академічний ліцей підвищив шанс компетентно діагностувати обдарованих учнів з метою методично правильної роботи з формування в учнів ключових компетентностей, у нашому випадку - лідерських якостей.

Стосовно практики формування лідерських якостей учнів Калинівського академічного ліцею, насамперед, заслуговує уваги робота з учнями, спрямована

на формування їхньої екологічної компетентності. Для того, щоб розвивати соціальну активність обдарованих учнів, у першу чергу бажано залучати їх до екологічного моніторингу довкілля. Звісно, цю активність можна розвивати як в основній, так і в старшій школі. У Калинівському академічному ліцеї це відбувається за двома сценаріями. Перший: учні, які працювали з учителем над формуванням своєї соціальної активності в основній школі можуть з тих чи інших причин залишити ліцей, і їхні напрацювання та ідеї передаються в розробку учням 10-х профільних класів. Другий: ті учні, які в основній школі працювали над екологічними проектами, продовжують навчання у старшій профільній школі. У будь-якому випадку в зазначеному закладі освіти розробляється алгоритм дій вчителя щодо роботи з учнями задля формування у них лідерських якостей. Як приклад, розвиток соціальної активності учнів у процесі залучення їх до екологічного моніторингу довкілля:

1. Усі учні основної школи піддаються спостереженням на уроках природничого циклу з метою з'ясування:

- рівня сформованості компонентів екологічної компетентності;
- компонентів екологічної компетентності, які інтегрально найбільш чутливі до їхнього інтелектуального, морального та естетичного розвитку;
- компонентів екологічної компетентності, які відчувають спільний вплив з боку пізнавальних, креативних, моральних, естетичних, вольових та емоційних їхніх особливостей.

2. Вчитель однієї з природничих дисциплін для подальшої роботи відбирає щонайменше одного учня з претендентів, з яким буде працювати впродовж кількох років. Практика в ліцеї показала, що вчителю фізично й інтелектуально важко працювати з більшою кількістю обдарованих учнів основної школи. Адже, процес формування особистості дитини з метою виховання лідерських якостей потребує колосальних енергетичних і часових ресурсів.

3. В подальшій роботі ключовим є визначення інтересів учня. Звісно, вчитель як наставник, вносить свої пропозиції і корективи.

Зазначене вище можна проілюструвати прикладом співпраці одного із вчителів Калинівського академічного ліцею та однієї учениці.

У грудні 2021 р. у Калинівській ОТГ Фастівського району стартувала навчальна програма «Ідея Є». Мета цієї програми – впровадження інноваційних проектів у закладах загальної середньої освіти через реалізацію учнівських ідей за допомогою краудфандингу. Простими словами - місцева влада, підприємці чи будь-хто могли профінансувати учнівські ідеї для їх реалізації. Програму реалізувала краудфандингова платформа GoFundEd у партнерстві з відділом освіти Калинівської громади.

У першій декаді грудня 2021 р. керівник відділу освіти Калинівської ОТГ відвідала усі заклади, де презентувала програму «Ідея Є». Учні основної школи Калинівського академічного ліцею на зустрічі з керівником відділу освіти запропонували домовитися з місцевою владою про співробітництво з метою отримання в цілях навчання земельної ділянки. Учні основної школи планували висадити різні породи дерев, за якими доглядали б і проводили б

науково-дослідну діяльність під керівництвом вчителів ліцею. На жаль, у публічній заяві керівник відділу освіти категорично заперечила таку можливість.

Попри це, наступним етапом у процесі формування лідерських якостей ліцеїстів стала наполеглива робота вчителя. Вчитель на уроках природничих дисциплін використовувала ефективні педагогічні технології формування екологічної компетентності учнів, які згідно діагностики мали управлінську обдарованість. У співпраці з учителем правознавства учні вивчали екологічне право України (інтегровані уроки). Як наслідок, на уроках хімії і біології учні формували знаннєву базу з питань охорони довкілля, на уроках правознавства – з питань екологічного законодавства України. З плином часу ініціативні учні, які планували втілити у життя ідею отримання дослідної ділянки, завершили навчання в основній школі. Їхню справу продовжила одна із учениць гімназії Калинівської ОТГ, ставши ученицею 10-го класу Калинівського академічного ліцею. Після діагностики обдарованості саме вона стала претендентом на продовження справи своїх попередників, які мріяли про власну земельну ділянку та додавання до нашої планети мазка зеленою фарбою.

У 2023 р. отримати навчально-дослідну земельну ділянку так і не вдалося. Але ідея захисту і відтворення лісових екосистем перейшла на новий і вищий рівень. Зі своїм вчителем учениця цілий рік проводила розслідування на кшталт журналістського. Назва її статті, яку опублікували в одному із учнівських журналів, - «Проблеми впровадження державного лісового кадастру».

Результати роботи були озвучені 19.05.2023р. вчителем учениці на Круглому столі, присвяченому моніторингу довкілля на засадах Закону України № 2973 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля».

Питання проблеми створення державного лісового кадастру зацікавило керівництво Міндовкілля. Розслідування учениці та оприлюднення результатів її роботи привернуло увагу громадськості. Водночас, отримати земельну навчально-дослідну ділянку для Калинівського академічного ліцею так і не вдалося. Загалом, захистити природу від знищення, примножити її не під силу ні одній учениці, ні групі юних екологів, бо це справа кожного з нас разом з учнями, які володіють лідерськими якостями і охоче та ефективно розвивають свою соціальну активність у процесі залучення до екологічного моніторингу довкілля, боротьби за збереження природи. Ненадійний партнер не може бути лідером.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волощук І. С. Концептуальні засади дослідження і діагностики обдарованості / Освіта та розвиток обдарованої особистості. - 2023. - № 2 (89). - С. 16 – 24.

